

TEXTILRESA

till Indien

Jacquard och tuskaft

EFTER MELLANLANDNING i Dubai kommer vi till Kolkata, Calcuttas officiella namn sedan 2001. Kolkata var huvudstad under det brittiska styret fram till 1911, då Delhi tog över. Vår reseledare Stina Gärdek möter oss på flygplatsen, en grupp på 12 personer som ska tillbringa drygt två veckor tillsammans. De två delstaterna vi ska besöka är Västbengalen som gränsar till Bangladesh, samt Orissa. Båda delstaterna ligger i nordöstra Indien och är kända för sina rika och levande vävtraditioner.

Under två intensiva dagar i Kolkata, en hektisk storstad, får vi bland annat besöka *Moder Teresas* verksamhet, *The Paresmath Jain Temple*, *Victoria Memorial hall* (där det finns ett fantastiskt Kanthabroderi) och myllrande marknader.

Sedan blir det dags att kliva in i bussen och ge sig iväg ut på landsbygden. Vår indiske guide *Syed Asifur Rahman*, Asif, är med oss under våra dagar i Västbengalen. Han är själv kolkatabo och poängterar att Kolkata är Indiens kulturella huvudstad. "Hemma hos en familj finns det minst ett spelinstrument", berättar han som ett exempel på hur kulturen här är djupt rotad.

STORA REGNMASSOR har gjort vägarna knappt farbara. Vi reser långa sträckor med en medelhastighet på 30 km i timmen. Vår beundran över de två chaufförernas skicklighet och tålamod är stor. På kvällen kommer vi fram till den första vävarbyn. Här väver man med jacquardmaskiner i både silke, bomull och med metalltrådar. Mönstren både skyttlas från stad till stad; lanceras, och plockas in; broscheras. Allt handvävs, av män, med hjälp av ryckverk. Det hänger tyngder för kantbårdernas trådar, som tegelstenarna här på bilden till vänster. Vävstolen kallas för *Pit loom*.

ovan tv / Tunt vildsilke i en av vävarbyarna.

mitten tv / I den första vävarbyn vi besöker i Västbengalen, används jacquardmaskiner.

ovan th / Kantbårdernas trådar tyngs med stenar. På engelska kallas denna typ av vävstol *Pit loom*.

nedan tv / En kvinna i en annan vävarby väver *gamsha*, en tuskaftsväv med många användningsområden. **th** / Färdiga *gamshavävnader*.

I en kooperativ butik säljer man det som produceras. Asif berättar att man har flera kanaler, dels här i byn, dels genom återförsäljare som säljer i städerna och på marknader. De visar oss fantastiska vävnader i bomull och silke med jacquardmönstrade bårder och inplock. Det är första gången under vår resa som vi konfronteras med priserna. En över 5 meter lång vävnad i bomull med kantbårder i silke och gulmetalltråd betalar jag 1500 rupies för, ca 150 kronor.

ATT KOMMA IN I DET INDISKA SAMHÄLLET sker inte i en handvändning. Kontrasterna är enorma och kommer man som vi direkt in i människors hem och liv blir det en påtaglig upplevelse.

SYSTEMET MED DRICKS är en viktig del i ekonomin, främst inom serviceyrken där den utgör en väsentlig del av inkomsten. Det gäller bara att veta när och hur mycket man ska ge.

NÄSTA DAG ÄR DET EN HELT ANNORLUNDA vävarby vi besöker. Här vävs *gamsha* i tuskaft; en mångfärgad och fint rutad eller randad vävnad som används till en mängd olika ändamål; som höftskynke, turban, silduk, skydd för maten, att lägga över ett sovande barn, att bära saker i och som handduk. När vi kommer till vävarbyn, som ligger några mil från Baharampur, möts vi av barn på cyklar som ivrigt plingar, snart är hela byn samlad. Här finns ett maskinväveri och handvävning sida vid sida. Färgningen sker med syntetiska färger.

På kvällen får vi ta del av en ceremoni som firas under *Diwali*, en av hinduernas viktigaste högtider.

I OMRÅDET FINNS ÄVEN SILKESPRODUKTION, men ledigheter på grund av Diwali, samt att kokongerna inte väntas komma förrän i december, gör att vi får hitta på något annat. Det blir istället ett besök i en butik med ett rikt utbud av textilier; handvävt tussahsiden i flera kvaliteter, ylletyger av ull från Kashmir, jacquardvävda tyger och fina enkla tuskaftsvävar. Vi introduceras i hur man handlar; var nyfiken, fråga om det finns mer att se och ta god tid på dig.

Då kommer ofta rariteterna fram.

>

En vävarby i Orissa

I DELSTATEN ORISSA, söder om Västbengalen i staden Bhubaneswar, möter vi vår nästa guide, *Nimain Das*. En av de vävarbyar vi besöker ligger med en lummig inramning. Apor klättrar i träden och kor rör sig makligt fram. I en liten sjö sker morgonbadet. Färgstarka saris flyter ut i vattnet när man svalkar sig.

Det existerar en stor fattigdom i Indien, men vi uppmärksammar gång på gång den rikedom som faktiskt även finns. Gemenskapen (finns det ett ord för ensamhet, undrar man), kunskapen att odla jorden och möjligheterna att skapa vackra textilier och bruksföremål. Och generositeten när vi kommer. Leenden och värme. Indien är mycket lätt att resa i!

Barnen springer, som i alla byar vi kommer till, fram och är nyfikna. Vi känner inte att vi ses som enbart turister. Istället vill de veta vad vi heter och varifrån vi kommer, när vi berättar att vi väver kommer frågor om vad vi väver.

Många har mobiltelefoner som vi blir fotograferade med. Alla barn går i byns skola. Vår guide berättar att de som har möjlighet fortsätter till högre studier. Det medför att många av barnen inte tar över vävaryrket. Resultatet blir allt färre vävare.

Lösningen skulle kunna vara att man får mer betalt för sina produkter. Det finns resursstarka personer och Indien har en stor medelklass med bra ekonomi. Men mycket av det som handvävs används av den lokala befolkningen med små resurser.

Stoltheten över sitt kunnande går inte att ta miste på och exemplifieras av de vi träffar i vävarbyarna. Här möter vi en farfar som väver med vildsilke och med inslagsikat. I en verkstad lite längre bort arbetar hans son. Sonsonen är fint klädd, i skjorta och byxor av vildsiden i västerländsk stil. Han arbetar med *marketing*, berättar han. I en annan verkstad vävs mönstervävda textilier med draganordning. Tekniken är flotterande mönster på tuskaftsboten, en teknik som vi i Sverige kallar opphämta. Sonen står vid sidan av vävstolen och drar mönstret.

Överallt ser man redskap anpassade för yrkesvävning; lätta, smidiga och funktionella. Som vävspännarna, tunna och spänstiga som ger bra kontroll över väven.

I byn finns en butik som drivs som ett kooperativ. ➤

ovan / Det spunna vildsilket lindas upp på vindor.

s. 41 ovan tv / Mönstret dras.

ovan th / Reservagefärgat inslagsgarn.

mitten tv / Flotterande mönsterinslag på tuskaftsboten.

mitten th / Vävning av sidenvävnad med inslagsikat.

nedan tv / Varpen arrangeras utomhus.

nedan th / En av tre generationer vävare.

Färgningskonst och bröllopssaris

DELSTATEN ORISSA är känd för *ikat*. Man gör *varpikat*, *inlagsikat* samt *dubbelikat*. I dubbelikat skapas mönstren med både reservagefärgad varp och inslag.

Överallt syns kvinnor klädda i saris med traditionella ikat-mönster, ofta rutigt med mönsterbårder i olika kombinationer.

Idag färgas en stor del av garnerna med syntetiska färgämnen, för att det blir starkare och mer lysande, förklarar man för oss.

Men färgning med naturliga pigment förekommer och det pågår diskussioner om syntetfärgernas inverkan på miljön.

I EN VÄVARBY ser vi färgning med naturliga färgämnen. De visar en receptbok med prover, där anteckningar om vilka växter som använts står nedtecknat.

I den här vävarbyn väver man även bröllopssaris i vitt och rött med guldmalltrådar. I samma väv vävs både tyget till blusen och till en sari.

Den ena sidan av sarin, pallu, är rikt mönstrad och är vid draperingen väl synlig.

Vid en annan vävstol sitter två personer och gör komplicerade mönster i en mängd olika färger inplockat för hand. Det är till en sari beställd av en indier i USA. De berättar att denna typ av rikt mönstrade saris kostar från 8000 svenska kronor. ➤

s. 42 ovan tv / Vävning av dubbelikat. Vävare i Orissa.

ovan th / Kantbårderna är mönstervävda samt varpikat.

Ofta förekommer motiv med djur. Den breda bården är mönstervävd kombinerad med inlagsikat.

De helvita rutorna är skapade av både varp- och inlagsikat/dubbelikat.

Allt är färgat för hand och vävt för hand med ryckverk.

nedan tv / Färgning av silke.

mitten nedan / Receptbok med naturliga färgämnen.

nedan th / Inplockat (broscherat) mönster.

s. 43 ovan tv / Överallt hänger reservagefärgade garner.

nedan tv / Reservagefärgat för inlagsikat.

ovan th / Färgning med syntetiska färgämnen.

nedan th / Reservagefärgat för varpikat.

FOTO: MIKAEL LINDSTRÖM

Kanthabroderi

I VÄSTBENGALEN finns *kanthabroderier*. En broderiteknik som även har en rik tradition i Bangladesh. Före frigörelsen från engelsmännen 1947 utgjorde Västbengalen och Bangladesh den bengaliska provinsen i Brittiska Indien.

KANTHA betyder täcke, täcka. Traditionellt har man sytt just stora täcken, men även sittdynor och mindre textilier till exempel för att skydda en spegel. Ursprungligen bygger tekniken på återbruk. Vita tyger, av handspunnen och handvävd bomull fogades samman, lager på lager med täta stygn, ofta förstygn. Trådarna de sydde med var ofta från utnötta bårder i saris och det är inte ovanligt att mönsterformerna från de vävda bårderna går igen i broderierna.

I SHANTINIKETAN startade nobelpristagaren Rabindranath Tagore skolan *Patha Bhavana*, som idag är ett av Indiens främsta universitet inom humaniora och konststudier.

Här besöker vi *Rashida Khatun* som tilldelats *The National Awards for Master Craftsmen* för sitt arbete.

Hon visar sina egna kanthabroderier men även broderier från

byarna runt omkring. Hennes son och man är med i verksamheten och hjälper till med försäljningen. Innan vi lämnar deras hem får vi se hennes fantastiska kanthabroderi, för vilket hon fick utmärkelsen.

NÄR VI BESÖKER en av byarna där kanthabroderierna utförs ser vi en stor variation när det gäller material och mönster.

Tygerna, som kan bestå av både sidan och det som de kallar "art silk" (artificial silk, polyester), kommer hit med mönstren påri-tade. En av männen kommer fram med ett rikt broderat täcke i bomull med botten av täta, täta vita förstygn.

Det är inte till salu. Det används.

ovan tv / Nyskapat kanthabroderi med täta förstygn på sidan med målade detaljer.

ovan th / I kanthabroderierna ryms ett fantastiskt bildspråk.

nedan tv / Traditionellt täcke med den karaktäristiska rundeln i mitten, finns att se på Victoria Memorial Hall i Kolkata (Calcutta).

nedan th / I en by i närheten av Shantiniketan där man syr kantha, visar de oss ett traditionellt täcke.

th / Rashida Khatun i Shantiniketan skapar kanthabroderier.

The National Awards

FOR MASTER CRAFTSMEN introducerades 1965. Priser utdelas både från delstaterna och från Indiens regering.

Flera av dem vi träffar har fått utmärkelsen.

Dayalu Meher har sin försäljning centralt i Barpali. I butiken är hyllorna fyllda med handvävda textilier. Både han och hans fru har fått priser för sin vävning. Han visar oss sin ikatmönstrade sidenvävnad med olika röda och orangea toner som gav honom utmärkelsen.

Bhagabana Meher har också en egen produktion i Barpali. Han undervisar och har haft flera utställningar. När vi besöker honom håller han just på att packa för att resa till en utställning i Malaysia. I skåpen i hans hem finns en rikedom av vävnader, som han gärna låter oss se. Ännu några rariteter får följa med hem i våra resväskor. Och säkert är, till Indien återvänder vi gärna. Λ

ovan tv / Dayalu Meher fick The National Awards for Master Craftsmen 1993 och State Award 1987, Barpali, Orissa.

ovan th / Bhagabana Meher fick The National Awards for Master Craftsmen 2003, Barpali, Orissa.

TEXTILRESAN TILL INDIEN

1-17 november. Reserutt: Västbengalen: Vi startade i Kolkata och reste sedan med buss norrut till Baharampur där det bland annat finns kooperativ för sidenframställning (Islampur, Morshidabad). På vägen besökte vi en vävarby som väver med jacquardmaskin.

I området besökte vi tillverkning av tuskaftsväven gamsha.

Vidare till Shantiniketan där vi bland annat såg kanthabroderier.

Nästa stopp blev Bishnupur och besök i bl a en vävarby, åter till Kolkata.

Orissa: Tåg från Kolkata till Bhubaneswar där vi tog bussen runt i området.

Vävning med ikat. Övernattning i fantastiskt palats i Dhenkanal.

Besök i vävarbyar runt Sambalpur och Sonapur.

Nattåg till Puri. Flyg åter till Kolkata.

Butiker för att köpa genuint hantverk:

Förutom lokala marknader och små butiker finns:

Fabindia, finns över hela Indien, säljer olika typer av hantverk.

Anokhi, finns över hela Indien, säljer textilier, främst blocktryck.

Läs mer: *Indian Textiles*, John Gillow/Nicholas Barnard.

Kantha, The Embroidered quilts of Bengal from the Jill and Sheldon Bonovitz Collection and the Stella Kramrisch Collection of the Philadelphia Museum of Art.

Vävmagasinet och Världens Resor planerar en ny resa till Indien och de fantastiska vävtraditionerna i Västbengalen och Orissa vintern 2014/15. Resan annonseras i Vävmagasinet och på: www.varldensresor.se